

PRENTSA LOKALA EUSKAL HERRIAN

MIGUEL ANGEL ELKOROBEREZIBAR

Azken bost urte hauetan prentsa lokalak izugarritzko gorakada izan du Euskal Herrian, eta han-hemenka sortzen ari dira herri zein eskualde-mailako argitalpenak. Bost urte baino gehiagokoek ere bizirik jarraitzen dute zenbait tokitan, baina gelditu ere hainbat gelditu da bidean, bere bizitza luze edo laburrarekin. Herri eta eskualdeko prentsaren ugaltzea nabaria da.

Nazio edota probintzi mailako prentsak betetzen ez duen hutsunea eta eskaintzen ez dituen aukerak hartzen ditu prentsa lokalak bere gain, hau da, herri eta eskualdeko informazioa zuzenki eta era sakonean plazaratzen du, egunkarietako herriko kartaren espazioa murrizta bait da, eta arlo guztietako pertsonaiek zein gaiek, denak herriari lotuak, dute lekua errebista hauetan. Informazioa, puntuala zein atemporala, eta gaien

tratamendua, argitalpen hauen orrialde-kopuruaren eta maiztasunaren arabera alda daiteke. Euskara, gaztelera eta frantsesa dira erabiltzen diren hizkuntzak. Herrian bertan egin eta banatzen dira errebistak, eta kanpoan bizi diren bertakoei ere bidaltzen zaie. Astero, hamabostean behin, hilabetero eta bestelako epetan jasotzen du irakurleak bere errebista, etxeko buzoian, dendan, okindegian, tabernan edota aldez aurretik erabakitako lekuan, kasu gehienetan doan.

Makina bat traba gainditu behar izaten da horrelako proiektuak aurrera eramateko, eta normalean buruhauste handienak sortzen dituen zorioneko diruaren arazoa izaten da.

Asko esatea litzateke, beharbada, baina Euskal Herriko edozein herritan badago aldizkari bat egiteko aukera, herri bakoitzean prentsa lokala fenomeno arrunt bihurtzeko posibilitatea. Eta horrela gertatzen ari da hainbeste tokitan, proiektu ezberdinak sortuz, batzuk umilak eta beste batzuk pretentsio handiagokoak, aukeren arabera. Egoera ezberdinetatik sortzen dira proiektuok.

Batzuetan, herriko erakunde batek, normalean udalak, dirutza bat aldizkari bat sortzeko ematen duenean, berau aprobetxatuz.

Bestetan, erdibidea: elkarte baten lan-talde eta ekintzen artean komunikabideena izatea, eta bazkideek ematen duten dirua eta erakundeetatik datorrena erabiliz errebista argitaratzea.

Beste batzuetan, berriz, egitasmo finko bat eduki, baina aurrez izendatutako dirutza bat izan gabe aldizkaria kaleratzeko. Honek zera suposatzen du, diru-laguntzak eskatu behar izatea eta bestelako diru-iturriak ondo aztertzea (publizitatea, salmenta...).

Egoera batetik edo bestetik sortutako proiekturako ahalik eta diru-iturri gehienei heldu beharra egoten da.

Behin proiektua gauzatzen denean, era batekoa edo bestekoa izan daiteke: lehen esan bezala, argitalpen laburra, umila, edota zerbait gehiago nahi izatea, argitalpena ahal den neurrian garatzea, handitzea eta esparru zabalagoak eta ezberdi-

nagoak bertan ateratzea. Badago gero, beti bezala, nahia eta ezina, eta aukera izanda nahi eza. Bide bat ala bestea hartzeak errebista guztiz markatzen du.

Errebista batzuek borondate hutsez lan egiten duten pertsonak dituzte erredakzioan, eta beste batzuek kazetari profesionalak.

Bi errebista, kanpotik begiratuta, datu hotz batzuen arabera (hizkuntza, diru-iturriak, maiztasuna, tirada, etab.), berdindirak dira. Baina hor ere badago aldea, kalitatearen ikuspuntua kontutan hartzen badugu behintzat.

Gauzak horrela, prentsa lokala definitzea oso zaila egiten zaigu, nahi denaren eta ahal denaren arteko borroka litzateke konstantea, horrela frogatzen digutelarik hurrengo lerroetan aztertuko ditugun 72 argitalpenek. Euskal Herrian bizirik jarraitzen duten aldizkari gehienak dira, 1992ko urtarrila artekoak, hala ere seguru asko zenbaitzuk bide-bazterretan utzi ditugu (*) eta lan hau irakurlearen eskuetara iritsi orduko aldizkariren bat desagertua ere izango da. Aldizkari horietatik 38 (%52) Gipuzkoan kaleratzen dira, 16 (%22) Bizkaian, 3 (%4) Araban, 7 (%9) Nafarroan eta 8 (%11) Iparraldean. 72 aldizkari hauek oso elementu adierazgarriak eta bereizkuntza amankomunak dituzte, eta horiek izango dira prentsa lokalaren ideia argitzen lagunduko digutenak.

HIZKUNTZA

Euskal Herriko prentsa lokala euskara hutsez, gaztelera, euskaraz eta gaztelera, euskaraz eta frantsesez, eta euskaraz, gaztelera eta frantsesez argitaratzen da; hizkuntz konbinaketa nabarmena, beraz. Konbinaketa bat ala bestea erabiltzeak badu bere zerizana eta garrantzia, ondoren ikusi ahal izango dugun bezala.

* Irakurle, zeuk ezagutzen duzun aldizkariren bat lan honen bukaerako koadroetan agertzen ez bada, mesedez bidal itzazu aldizkari horren datuak artikuluko honen egilearen izenean *Berrigara*. Baita edozein aldaketa edo zuzenketa egin beharra balego ere. (Helbidea: *Berrigara*. Errotalde Jauregia. Bergara. Gipuzkoa).

	Gipuzk.	Bizk.	Arab.	Nafarr.	Iparrald.	Guztira
Aldizkariak	38	16	3	7	8	72(%100)
<i>Hizkuntza:</i>						
Euskaraz	23	9	0	3	0	35 (%48)
Gaztelera	0	1	3	2	0	6 (%8)
Eusk./gazt.	14	6	0	2	0	22 (%30)
Eusk./frants.	0	0	0	0	8	8 (%11)
Eusk./gazt./frants.	1	0	0	0	0	1 (%1)
<i>Maiztasuna:</i>						
Astekaria	3	2	0	2	1	8 (%11)
Hamaboskaria	2	3	0	1	1	7 (%9)
Hilabetekaria	9	5	1	1	2	18 (%25)
Besterik	24	6	2	3	4	39 (%54)
<i>Diru-iturriak:</i>						
Publizitatea	2	2	0	1	0	5 (%6)
Publiz.+salmenta	2	0	1	1	3	7 (%9)
Diru-laguntza	10	5	1	3	0	19 (%26)
Publiz.+diru-lag.	11	7	1	2	0	21 (%29)
Salm.+diru-lag.	4	0	0	0	0	4 (%5)
Publ.+salm.+diru-lag.	9	2	0	0	0	11 (%15)
Salmenta*	0	0	0	0	1	1 (%1)
Beraien sakeletik*	0	0	0	0	4	4 (%5)

* Iparraldeko kasu bereziak

Euskara hutsez 35 aldizkari ditugu Euskal Herrian; horietatik 23 (%65) Gipuzkoan, 9 (%25) Bizkaian, 3 (%8) Nafarroan eta bat bera ere ez Araba edota Iparraldean. Bestalde, esan dezakegu Euskal Herrian argitaratzen diren aldizkarien erdiak euskara hutsez direla.

Euskararen erabilpena eta zabaltzea da aldizkari hauen funtsa, eta ideia horrekin sortu dira (Udalek euskarazko aldizkari bat sortzeko diru-laguntza emandakoan edota euskarataldeek euren komunikabideak prestatzerakoan).

Euskararen presentzia nabarmena da azken urteotan prentsa lokalean, eta esan daiteke azken hiru urteotan agertu diren errebista ia guztiek euskara erabiltzen dutela euren orri-aldeetan, proportzio handiago edo txikiagoan. Gipuzkoan, esaterako, argitaratzen diren aldizkarien %100ak euskara dauka

(%60 euskara hutsez, %36 euskaraz eta gazteleraz, eta %2 euskaraz, gazteleraz eta frantsesez).

Kaleratzen diren aldizkarietan, banakaren bat kenduta, euskarazkoak dira (euskara hutsez daudenak batez ere, eta baita euskaraz eta gazteleraz daudenak ere) diru-laguntza jasotzen duten bakarrak. Bide askoren artean diru-laguntza hau euskararen normalizaziorako une honetan Euskal Herrian daramagun politikan kokatu beharko genuke, eta hortik akaso gaur egungo aldizkarien ugaltzea.

Elebidunek ere, esan bezala, jasotzen dute diru-laguntzarik. Euskararen presentzia oso txikia izan ohi da era honetako aldizkarietan, kasu askotan sinbolikoa, euskararen presentzia ziurtatzeagatik edota euskara erabiltzen duten argitalpenei ematen zaien diru-laguntza eskuratu ahal izateko. Iparraldean elebidunak —euskaraz eta frantsesez— dira aztertu ditugun zortzi errebistak. Hauek ez dute inolako diru-laguntzarik jasotzen erakundeengandik, eta horregatik hainbat argitalpenen etorkizuna nahikoa iluna da.

Mugan ere badugu kasu berezi bat, Irungo *Bidasoako Ikas-kuntzen Aldizkaria*-rena alegia, euskaraz, gazteleraz eta frantsesez argitaratzen den aldizkari bakarra bait da.

Gazteleraz 6 (%8) aldizkari argitaratzen dira soilik Euskal Herrian (1 Bizkaian, 3 Araban eta 2 Nafarroan). Gaur egungo prentsa lokalean gaztelera hutsezko aldizkariak plazaratzea ez da ohizkoa; badago, gutxi edo asko, euskararekiko zor bat, bai euskararen presentzia txikia den tokietan, eta zer esanik ez, handia duen tokietan.

Diru-laguntzei dagokienez, ematen den laguntzaren partetik handiena aldizkaria argitaratzen den herriko edo eskualdeko udalek ematen dute kasurik gehienetan.

Udalen laguntza desberdina da kasu bakoitzean: batzuetan dirua ematen dute eta beste batzuetan, *Arrasate Press* eta *Berrigara*-ren kasuan, esaterako, udalak langileak kontratatu eta aldizkarien esku jartzen ditu (hala ere, azken hilabeteotan bi errebista hauek langileen kontratazio-sistema aldatu dute, baina beti udaletik diru-laguntza nagusia jasoz). Eskualde-mailakoetan, udal bakoitzak, hainbateko bat jar-

tzen du. Horrela funtzionatzen dute, adibidez, *Deiadar*-ek, *Goierritarra*-k eta *Ttipi-Ttapa*-k.

Nafarroako Gobernuak badu euskarazko aldizkarietako diru-laguntza deialdia eta dirutza dexentea banatzen du. Eusko Jaurlaritzak ez du prentsa lokalerako laguntza deialdirik egiten baina ematen ditu laguntza batzuk euskara-taldeentzako, nahiz eta ez diren oso handiak.

Beste diru-iturri bat publizitatearena da. Prentsa lokalak inoiz publizitaterik egin ez duten merkatariak jarri ditu publizitatea egiten. Euskaraz publizitaterik ezin zitekeela lortu uste zenean, urtebetean bide horretatik hogeitaka milioi lortu dituen astekaririk sortu zaigu, eta badira banaka batzuk diru-iturri nagusizat dutenak. Euskarak ere saltzen du, nahiz eta orain arte euskara baztertuta egon den publizitatearen munduan.

Prentsa lokalak, bestalde, eragin ikaragarria du euskal irakurleengan. Jendea euskaraz gehiago irakurtzen hasi da. Ohitura berri bat bihurtu da askorentzat, eta esan behar nobedadea ez dela asteburu batekoa izan; jarraipen bat izan du eta hor daude datuak eta jendearen harrera esanguratsua. Hiru herrietako astekariekin soilik, 38.500 irakurle potentzialak euskaraz jasotzen dute informazioa astero, eta hori ez da txan-

	Euskaraz	Tirada	Irakurle Potentzialak*
Astekariak	3	11.000	38.500
Hamaboskariak	5	17.600	61.600
Hilabetekariak	11	26.300	92.050
Besterik	16	30.200	105.700

txetakoa. Ondoren ikus dezakegun koadroak komentario handirik behar ez duten datuak azalduko dizkigu:

* Aldizkari bat 3'5 pertsonatako etxe batera heltzen da, batezbeste. (Elkarte, erakunde eta jende-multzo handiko lekuak ez ditut bereizi).

Maiztasun eta tirada ezberdina duten aldizkari horiek euskara batua erabiltzen dute nagusiki, nahiz eta badagoen bizkaiera soilik erabiltzen duenik, Mungiako *Nontzebarri* eta

Bermeoko *Akatz* aldizkariaren kasuan bezala. Bestalde, aipatzekoa da aldizkari askok sailen bat euren herriko euskaraz idatzita izatea, eta noizbehinka, elkarrizketaren bat ere horrela agertzea. Baina euskara batua da nagusi. Honek ere beste puntu eztabaidatsu batera garamatza: kazetari hizkuntzarik erabiltzen al da gaur egungo prentsa lokalean? Erantzuna ezezkoa litzateke, neurri handi batean. Ohitura faltagatik, erredakzioko kideak askotan kazetariak ez direlako, zalantza amaigabeak daudelako, ezjakintasunagatik eta makina bat aitzakirengatik ahal den moduko euskara irakur daiteke toki batean eta bestean. Erredakzio askok ez dute hizkuntz zuzentzailerik ere, eta horrek lana zailtzen du eta eskuetan hartuko dugun aldizkariaren kalitatea ere kolokan jarriko du. Dena den, arazo hau ez da prentsa lokalarena bakarrik, euskal kazetariaren dagoen hutsune orokor bat baizik.

MAIZTASUNA

Lehenik eta behin zera esan beharra dago: ez dugu egunkaririk Euskal Herriko prentsa lokalean, ezta astean birritan edo hirutan agertzen den errebistarik ere, Katalunian gertatzen den bezala. Badauzkagu astekariak, baina 8 bakarrik, eta horietatik 3 basterik ez euskara hutsez, eta Gipuzkoan hirurak. Besteie dagokienez, bi astekari dauzkagu Bizkaian, beste bi Nafarroan eta bat Araban.

Erredakzioen bitarteko, azpiegitura, aukera, asmo, era guzti-etako baldintza eta lan-taldeen egiturek erabakitzen dute errebistaren maiztasuna: astekaria, hamaboskaria, hilabetekaria edota bestelako epetakoa. Hemen ere hasieran aipatutako nahia eta ezina, eta aukera izanda nahi-ezaren eztabaida izan ohi da.

Maiztasunak aldizkariaren edukia baldintzatzen du dudarik gabe. Prentsa lokalak eskaini beharko lukeen aktualitatea eta egunerokotasuna, hau da, herriari buruzko informazio zuzena, gutxi batzuek egin dezakete. Prentsa errezizana hori bada, bala dago, beraz, benetako prentsa lokalik Euskal Herrian?

Astekari, hamaboskari edota hilabetekari ez direnek markatzen dute arazoa: herriari buruzko eta herrian bertan landutako informazioa eskaintzen duten errebista guztiak prentsa lokalaren zakuan sar al daitezke? Aktualitateari mugatuta, batez ere astekariak, hamaboskariak eta hilabetekari zenbaitzuk salbatuko lirateke (8 astekari, 3 euskaraz; 7 hamaboskari, 5 euskaraz; eta 18 hilabetekari, 11 euskaraz), haue-tatik batzuk ere baztertu beharko genituzkeelarik. Besteek informazio orokorra eta atemporala (kasu askotan) ematen dute. Baina baieztapen hauek ezin daitezke hain erraz bota. Aktualitatea eskaintzen omen duten maiztasun horietako aldizkarietaz aparte, badaude beste batzuk, kantitateari dagokionez errebista guztien erdia suposatzen dutenak, eta era berean, aktualitatea zuzenki nolabait ere eskaintzen dutenak; zenbaitzuk urtean lau aldiz edota urtean behin bakarrik ateratzen badira ere, notizia denean ateratzen dira, jaietan, egun konkretuetan, zer esanik dagoenean, zerbait gertatu denean herrian, eta abar. Honelakoak lirateke Senpereko *Gure Herria*, Gasteizko *Celedon*, Antzuolako *Irinmoda*, eta beste hainbat gehiago. Hala ere, esan behar, bestelako epeak dituzten aldizkari hauen artean badaudela guztiz atemporalak direnak e re, eta neurri batean prentsa lokalaren eskemetatik kanpo egon beharko luketenak.

FINANTZAKETA-MODUAK

Diru-iturrien arazoa latzenetarikoa da gaur egungo prentsa lokalean. Formula egokiak aztertu, beharrak ondo neurtu eta administrazio on bat bideratzea ezinbestekoa da. Diru-iturriek kale egiten dutenean, prentsa lokalaren barku asko hondoratu egiten da. Diru kontutan ez dago misterio handirik, ezta miraririk ere. Ahal denari heldu egin behar zaio.

Diru-iturrien formula ezberdinak aztertu baino lehen, ondoren tartetxo bat eskaini nahi nioke Iparraldeko prentsa lokalaren kasuari, benetan esanguratsua eta historia luzekoa

delako. Donapaleuko *Journal de Saint Palais* astekariak, adibidez, 105 urtetan dihardu astero-astero.

Iparraldean *udal aldizkariak* daude batetik. Udalak bere lanaren berri emateko kaleratu ohi ditu normalean, eta ezin ditugu prentsa lokalaren taldean sartu. Toki batzuetan urtean behin ateratzen dute “aldizkari ofizial” hau, besteetan hilabetean behin edota hiru hilabetetik behin. Era honetako aldizkariak daude, esate baterako, Baionan, Miarritzen, Donibane-Lohizunen, Bidarten, Angelun...

Oposizioko taldeek ere badituzte euren aldetik aldizkari batzuk. Gehienetan, alderdi abertzaleetako jendeak kaleratzen ditu hauek. Horrelakoak ditugu Senpereko *Gure Herria*, Donibane Lohizuneko *Kitzik*, Hazparneko *Arraia*...

Beste talde batzuen aldizkariak: Hendaiaiko *Bil*, kultur giroko eta ikastola inguruko euskaltzaleena; Ezpeletako *Biter Berri*, gaur egun bertako auzapeza da arduraduna; Zuberoako *Miroir de la Soule*, kazetari bat eta familia baten lana; Donapaleuko *Le Journal de Saint Palais*, 105 urteko aldizkaria...

Informazio politikoak, bestalde, baditu bere bi aldizkari nagusi: *Enbata* eta *Ekaitza*. Ezin ahanzi, beste arlo batean, hainbeste urtetan fin lanean ari den informazio orokorreko *Herria* aldizkaria, bere zabalkunde-e remua Iparralde osoa hartzeaz gain Hegoaldera ere luzatzen dena. Hiru errebista hauek, edukinagatik lehenengo biak eta hirugarrenak duen proiektzioagatik, ez dira sartzen guk ulertzen dugun prentsa lokalaren esparruan.

Iparraldeko beste errebista baten kasua azaldu nahi nuke segidan, *Herriz Herri* astekariarena, alegia. Joan den urtean atera zuten azken alea, 10 urtez kaleratu ondoren. Donapaleun egiten zen hasieran eta azken urtean Donibane Garazin. Herrietako albisteak biltzen zituzten hasieran, baina azken aleeetan, kultura, politika eta bestelako gaiak tratatzen zituzten, beti ere Iparralde osoaren interesekoak. Azkenaldian 24 orrialde zituen argitalpen honek 1.400 aletako tirada zuen eta Iparralde osoan banatzen zen. Frantsesez kaleratzen zen gehiena, euskarak ere bere presentzia izanik. Desagertzearen arrazoia finantzabide-arazoa izan zen. Harpidedun eta salmente-

tatik ateratzen zuten dirua, publizitateak leku txikia (%10) izanik. Hasiera batean, talde bat zen erredakzioaz arduratzen zena, baina azken urtebetean, kazetari profesional bat izan zuten lanean egun erdiz. Baina azkenengo momentuetan egoerak txarrera jo zuen, Jean Mixel Galantek, hilzorian dagoenaren antzera, argi eta garbi adierazten zuen bezala: "Duela urteko parioa galdu dugu, dirua galdu dugu eta hori ordaindu beharko dugu, berriz ere biltzar bat badugu egoera askatzeko eta zer egiten dugun ikusteko. Baina kazetagintzako egoera ez da ona; besteek ere ez dute espanturik eta horregatik ere beharbada itxi beharko dugu, ez badugu indar berezirik biltzen." (*Argia*, 1991-IV-21, 1.335 zk., 26. or.) Gastuak gehitu egin ziren, beraz, salmentek lehengoan jarraitu zuten eta diru-laguntzarik ez zen etorri. Hortik *Herriz Herri*-ren heriotza!

Iparraldean aldizkari gehienak elebidunak dira eta herria bera dute zabalkunde-eremua, eta aipatu beharrekoa, ez dute diru-laguntzarik apenas jasotzen, aurreko kasuan argi ikusi dugun bezala. Lan-taldeko pertsonen sakeletatik eta salmentetatik ateratzen da dirua. Publizitatearen portzentaia oso txikia da. *Hegoaldean*, berriz, formula diferenteak erabiltzen dira, eta horiek izango dira hemendik aurrera hurrengo lerroetan aztertuko ditugunak.

Aldizkarien diru-iturrien arabera, era honetan kontsideratu eta sailkatu ditugu:

1. Publizitate hutsez finantzatzen direnak.
2. Diru-iturritzat publizitatea eta salmentak dituztenak.
3. Diru-iturri gisa diru-laguntzak dituztenak.
4. Diru-iturritzat publizitatea eta diru-laguntzak dituztenak.
5. Diru-iturritzat salmentak eta diru-laguntzak dituztenak.
6. Diru-iturritzat publizitatea, salmentak eta diru-laguntzak dituztenak.

Aldizkariak kronologikoki sailkatu ditut formula bakoitzean. Formula bakoitzeko koadroa eta datu zehatzak artikuluaaren amaieran aurki daitezke, eranskin modura. Baita Iparraldeko kasuarena ere.

Azter dezagun finantzaketa-modu edota formula bakoitza banan-banan.

PUBLIZITATEA %100

Ez dira asko publizitateaz soilik baliatzen diren gaur egungo argitalpenak; hala ere, askok uste baino gehiago seguruenik. Bost errebista aztertu nahi nituzke: *Ribera Navarra* (Tutera), *El Social* (Basauri), *Hementxe* (Andoain), *Diario Metropolitano* (Bilbo) eta *Orain* (Irun); Tafallan ere bazen beste bat, *Navarra Media*, baina iaz desagertu zen.

Errebista hauen diru-iturri bakarra publizitatea (%100) da eta badituzte aipatu beharreko datu amankomunak eta ezau-garri nabarmenak: bostak zabalkunde-eremu handiko erre-bistak dira, batez ere *Ribera Navarra* eta *Diario Metropolitano*, eta datu hau merkatarientzat oso interesgarria da, egingo duten publizitatea errentagarri izan dadin. Zenbat eta eremu zabalagoa, hainbat eta zabalkunde handiagoa lortuko du publizitateak. Bostek dute gaztelera nagusi, Tutera eta Bilboko gaztelera hutsez eta beste hirurak euskaraz eta gaztelera, baina euskararen portzentaia oso txikia izanik. Bi arrazoi: lehena, errebista horien herrietan euskaraz irakurtzeko gai diren kopurua txikia delako, eta bigarrenik, gaur egun publizitateaz soilik bizitzeko kasu gehienetan gaztelera erabiltzea ezinbestekoa gertatzen delako. Publizitatea euskaraz egiten ohitu gabe gaude, nahiz eta zenbait tokitan lortzen ari den.

Zabalkunde-eremuaren eta irakurle goaren arabera izango da tirada (aurrekontuek onartzen duten neurrian, noski), baina dudarik ez, publizitatea errentagarri izateko 4.000 ale baino gehiago atera behar dira. Basauriko *El Social*-ek 3.000ko tirada du, berez txikia ere ez dena, banaketa-era berezia duelako, geroago aipatuko dugun bezala. Bestalde, publizitate-aukeraren arabera orrialdeak gehitu egin daitezke, horrela egiten dutelarik *Ribera Navarra*-k, *Hementxe*-k eta *Diario Metropolitano*-k.

Maiztasunaren arabera bi ditugu soilik astekariak: *Ribera Navarra* eta *Diario Metropolitano*. Biak gaztelera hutsez eta zabalkunde-eremu handienaz. Astekari izateak zera suposatzen

du, momentuz behintzat publizitatea lortzeko bidea badutela —eta kantitate handietan gainera— nahiz eta mantentzea ez den erraza, errebistak sendotasun bat lortu arte behintzat. Merkatariak medioaren sendotasunaz ohartzen direnean errazago inbertitzen dute euren dirua errebistako publizitatean.

Aldizkari hauek bertako banatzaileak dituzte. Sistema honek, zenbait kostu murrizteaz aparte, segurantza eskaintzen dio irakurle eta merkatariari: egun konkretu batean etxeko buzoian edota erabakitako lekuan egotea errebista. Era horretan publizitate puntuala ere egin daiteke (aurrez antolatutako ikuskizun, jaialdi... edota edozein deialditarako). Honakoa ere kontutan hartzekoa da: aldizkaria dohainik izanik eta buzoietan utziz, zuzen-zuzenean helduko zaio irakurleari, eta errebista eskuetan hartu bezain laster ezinbestekoa izango zaio publizitatea aurrez aurre ikustea. Honela merkatariak badaki bere publizitatea jendeak ikusiko duela, eta baita irakurri ere. *El Socialen* kasuan merkatariak errebistak zuzenki kontrolatzen ditu, bera izango bait da errebista ren banatzailea, bere denda, komertzio, taberna edota dena delakoan egongo bait da errebista jendeak har dezan.

Publizitatea diru-iturritzat erabiltzen duen aldizkari batetik bestera alde dexente dago, baina edozeinetan ere, ale bakoitzean erabilitako publizitatearen %70etik gora 10.000 pta.z azpikoa da (modulu txikiak egiten dira normalean, handiak lortzea oso zaila egiten da), eta hori dela eta, publizitate-agentziei ez zaie, normalki, interesatzen eta aldizkariak berek jarri behar dute publizitatea bilatuko duen pertsonaren bat soldatapean edota komisioren bat emanda, %15 edo. Publizitate-arduraduna figura oso garrantzitsua da era honetako argitalpenetan, eta horren froga *Diario Metropolitano*-k dauka: lau erredaktore eta sei publizista. (Ikus eranskina)

(Oharra: Alde batetik, publizitateari buruz emaniko ikuspegiak eta adierazpenak ondoren aztertuko ditugun beste finantzabide-moten publizitatearen arlora aplikatu daitezke. Eta bestetik, esan behar, orain arte publizitatea eskaintzen zuenari “merkataria”ren figura jarri diodala. Hobeto ulertzeko era bat besterik ez da. Jakin badakigu instituzioek eta bestelako hain-

bat erakundek ere egiten dutela publizitatea, zenbait argitalpenei diru-laguntzak emateaz aparte.)

PUBLIZITATEA ETA SALMENTAK

Lau aldizkari ditugu talde honetan, bizitza benetan luzeakoak dira bi, *Celedon*-ek 73 urte eta *La Voz de Ribera*-k 38, eta beste bi berriagoak, eta biak Irungoak, *Bidasoan*, 9 urte, eta *El Irunés*, 4 urte.

Lau errebistek zabalkunde-eremu handia dute, eta era be-rean, gazteleraz daude nagusiki idatzita (argi dago publizitate eta salmentarako gaztelera ezinbestekoa dela). Urte askotxo daramatzate formula honekin, publizitatea eta salmentaz baliatzen, alegia, baina oso zaila da horrelako argitalpenak mantentzea, horregatik hain aldizkari gutxi talde honetan.

Tirada txikiak dituzte (gehienak 2.500 ale, nahiz eta zabalkunde-eremu dexentekoak izan), salmenta ezin daitekeelako oso handia izan, gizarteak ez bait du oraindik horrelako produktu bat “beharrezkotzat” jotzen. Ale bereziak ateratzen dituztenean bakarrik jendeak interes gehiago azaltzen du eta erosle potentzialak goraka egiten du.

Argi dago *La Voz de Ribera*, astekaria izanik, bera dela biziena, eta aipatzekoa da errebistaren ia kostu erdia salmentetatik ordaintzen dutela, nahiz eta Tuteran bertan badagoen beste astekari bat, *Ribera Navarra*, eta dohainik. Baina Irungo kasua harrigarriagoa da oraindik. Bost aldizkari argitaratzen dira bertan: *Orain*, publizitateaz baliatuz; *Bidasoan* eta *El Irunés* publizitatea eta salmentaz baliatuz; *Bidasoako Ikaskuntzen Aldizkaria*, salmenta eta diru-laguntzak izanik diru-iturri; eta azkenik, *Plazara*, publizitatea, salmenta eta diru-laguntzez baliatuz. Honek zera esan nahi du, bost horietatik lau salgai jartzen direla, eta bat dohainik banatu, eta guztien artean Irun hiriarentzat 16.000 aleko tirada dutela, epe eta maiztasun ezberdinetan banatuta. Konpetentziak derrigorrezkoa izan beharko du neurri batean, eta honek kalitatearen eskaintzan izango du erantzuna. Aurrekoari lotuta esan behar ere, aztertzen ari garen “publizitatea eta salmentak” formula honetako

Bidasoan eta *El Irunés*-ek salmenta-portzentaia oso altua dutela, lehenengoaren kasuan %50, eta bigarre n a renean %80.

Begibistan dago gutxi direla formula honekin funtziona dezaketen errebistak, publizitatea izugarri errentagarria izan behar delako eta irakurlego/eroslegoa oso handia. (Ikus eranskina)

DIRULAGUNTZAK %100

Alor honetan batez ere herri txiki eta ertainetako aldizkariak agertzen zaizkigu, eta zabalkunde-eremu txikiagokoak (herria bera): hori dela eta, tirada ere mugatuagoa da, 4.000 ale baino gehiagokorik ez dago normalean. Salbuespena *Iruñeako Boletín de Información Municipal* litzateke, hiri handi batekoa izanik eta 20.000 aleko tiradakoa; *Kultur-Gasteiz* ere hiri batekoa da, baina tirada txikikoa (4.000); eta beste bi ere, Donostiako *Auzoka* (9.000 ale) eta Leioako *Berriz Berri* (8.400).

Lehen aldiz, euskararen presentzia aipagarria da. Aldizkari guztiak euskaraz edota euskaraz eta gazteleraz idatzita daude. Argi dago instituzio eta erakunde ofizialak neurri handi batean behartuta daudela euskararen presentzia ziurtatzera. Kasu guztietan Udalak ematen du diru-laguntzarik gehiena; Eusko Jaurlaritzatik badator diru-apur bat, *Azpeitian Zer?* argitalpenaren kasuan bezala.

Datu adierazgarri bat: ez dugu astekaririk, hilabetekariak dira gutxienez. (Salbuespen gisa, esan behar, *Azpeitian Zer?* eta Leioako *Berriz Berri* hamabostean behin kaleratzen direla).

Banaketa aldetik ere badago zer esanik: ohizkoa ez den sistema bat jarri dute martxan Andoaingo *Orria*-k eta *Azpeitian Zer?*-ek; egunkariarekin batera banatzen dituzte. Donostiako *Auzoka* ikastetxeen bidez banatzen da, bere zabalkunde-eremua Donostiako ikastetxeak delako. Eta amaitzeko bitxikeria bat datorkigu Eskoriatzatik, bertako *Ze Barri?* neskatilek banatzen dute kalean eta auzo-alkateek auzoetan. (Ikus eranskina)

PUBLIZITATEA ETA DIRU-LAGUNTZAK

Argi dago honako hau dela biderik erabiliena, eta horrela frogatzen dute datuek, azken hamar urte hauetakoek behintzat. Gutxi dira, hala ere, bost urte baino gehiago dituzten errebis-tak: *Ttipi-ttapa*, *Astigarraga* eta *Getxoberri*.

Zabalkunde-eremuaren aldetik herri eta hiriez aparte nabaria da bailarek hartzen duten eremua: *Ttipi-Ttapa*-k (Nafarroako iparraldea), *Goierritarra*-k (Goierrri bailara), *Deiadar*-ek (Bus-turialdea) eta *Galtzaundi*-k (Tolosaldea).

Diru-laguntzen arloan, aipatu bezala, euskararen erabil-era bistan dago diru-laguntzak jasotzen dituzten errebistetan; eta hau formula eta kasu guztietan gertatzen da. “Publizitatea eta diru-laguntzak” formula jarraitzen dutenen artean honelako datuak atera daitezke: 21 errebistetatik 13 euskara hutsez eginikoak dira, eta 8 elebidunak. Aurrerapauso handia suposatzen du datu honek, eta ikus dezakegu nola azken hiru urte hauetako ia aldizkari guztiak, *Zarautz Aldizkaria*, Bergarako *Ariz-Onda*, *Ayuntamiento de Portugalete* eta *Donostia* ezik, guz-tiz euskaraz diren. Bi interpretazio: instituzioen aldetik kon-tzientziazio handiagoa eta diru-laguntzen gorakada batetik, eta publikitatea euskaraz egitea gero eta arruntagoa izatea bestetik.

Azkenik, aipatu bakarrik, buzoneoa dela banaketa-sistema (Portugaleten beste sistema bat erabiltzen dute, Katalunian eta Europa-mailan oso gustokoa dutena: okindegietan bana-tzen dituzte errebistak, eguneroko ogiarekin batera); eta orri-aldeak denborarekin gehituz joaten direla publikitate-kopuru-aren arabera, eta tiradarekin ere berdin gertatzen dela. (Ikus eranskina)

SALMENTAK ETA DIRU-LAGUNTZAK

Sistema hau ez da oso erabilia, eta orrialde-kopurua eta aldizkakotasuna kontutan hartzen baditugu liburuen moldea hartzen dute. Denak elebidunak dira (Irungoak frantsesa ere barne) Andoaingo *Bost* ezik, euskara hutsez delarik, hiru hil-abetetik behinekoa eta denetan gazteena. Diru-iturrien aldetik

esan behar diru-laguntzak direla nagusi, errebista guztietan proportzio antzerakoak mantenduz. Salmentekin bakarrik ez dago aurrera egiterik.

Honelako argitalpenak urriak dira eta prentsa lokalaren eskema normaletatik aldentzen dira. (Ikus eranskina)

PUBLIZITATEA, SALMENTAK ETA DIRU-LAGUNTZAK

Sistema honetako aldizkariak ere ez dute hamar urte baino gehiagoko bizitza. Sistema hau oso erabilia da, baina ez dugu errebista hauen artean astekaririk aurkitzen, denak dira hila-abetekariak gutxienez. Are gehiago, orain arte aztertu ditugun formula guztiei begiratuta, esan dezakegu salmentakontzeptua duten aldizkarien maiztasuna hilerokoa dela gutxienez, salbuespen bat izanik: *La Voz de Ribera* ("Publizitatea eta Salmentak") astekaria. (Ikus eranskina)

Gainbegirada bat bota diegu gaur egunean dauden aldizkarien finantzaketa-moduei. Zer esan handia dago arlo horretan, eta hainbat kasu bereiztea eta jakineraztea merezi dutenak!, baina horiek hurrengo baterako utziko ditugu, espazio handiegia hartuko luketelako oraingoan. Era batera edo bestera, lehenengo pausoak emanda daude. Bidean aurrera segitzea besterik ez dago. Bide luze horretan atsedenaldirik hartu genuen joan den urteko azaroan, *Prentsa Lokalari buruzko I. Ihardunaldiak* Arrasaten ospatu zirenean, eta argi ikusi genuen bertan jendeak lanerako gogoia baduela, baina horretarako oinarri sendoak jarri behar direla. Ez dago oinutsik ibiltzerik.

Aldizkarien federakuntza posible bati buruz ere hitz egin izan da. Aldizkarien elkartasun horrekin kostuak murriztu, lana erraztu, harremanak sendotu, elkarrengandik ikasi eta publizitatea ere hel dakiguke. Diru-laguntzak, bestalde, errazago jasoko genituzkeen. Momentuz hitzak besterik ez dira, baina intentzio bizikoak. Britainia Haundiko *Association of Free Newspapers*-ek zera zioen: "Etorkizuna doan da", etxeko buzoietara dohainik bidaltzen dizkigutelako argitalpenak, sistemarik egokiena izanik. Doan izango da etorkizuna, baina egunerokoak nahikoa lan ematen digu.

TEORIA PRAKTIKARA ERAMATERAKOAN

Aldizkari bat praktikan martxan jartzea ez da gauza erraza. Gaur egungo prentsa lokalaren panoramatik modan dagoen aldizkari-mota bat martxan jartzearen kostua aztertuko dugu zehatzago: publizitate hutsez edo publizitate eta diru-laguntzaz finantzatzen direnak, eta gehienez hilabetekari direnak. Beste hitz batzuetan, errebista bat ondo eratu eta administratza-tzeko bidea, diru-kontuei dagokionez behintzat.

FINANTZAKETA-MODUAK

Ezinbestekoa da diru-iturrien arloa ondo estudiatzea, eta bel-durrik gabe eskatu egin behar da, ezetza aldez aurretik dauka-gu eta. Puntu hau ez dut sakonduko, orain arteko lerroetan publizitatea eta diru-laguntzen gaia nahikoa landu bait dugu.

HASIERAKO INBERTSIOA

- *Tresneria*. Aldizkari bat martxan jartzeko bi bide daude nagusiki: lehenengoa, autoedizioarena. Bide horrek hasierako tresnerian inbertsio dexente bat egin beharra dakar. Beste bidea, testuak osatu eta maketazio-lan guztia inprenta edo beste etxeren bati ematea da. Bigarren bide honek hasieran apenas inbertsiorik egin gabe hasteko bidea ematen du eta pertsonal aldetik ere beharrak dexente txikiagoak dira. Hala ere, pertsonalarenaz aparteko kostuak funtzionamenduan askoz handiagoak dira, eta aldizkariaren prozesua norberak kontrolatzeko aukera galtzen da, neurri batean.

Tresneria aldizkarian lan egingo duen jendearen arabera dago eta hori orrialde-kopuruaren eta maiztasunaren arabera. 20-24 orrialde inguruko astekari bat adibidetzat hartuz gero, esan genezake lagun-pare bat eskatzen dituela erredakzioan, administrazio eta publizitateaz arduratuko litzatekeenaz gain. Beraz bi ordenadore beharko lirateke. Kasu horretan guk aztertu ditugun aldizkariaren datuak estrapolatuz gero, beharrezko elementu minimoak (ordenadore-pare bat, laser inpre-

sora, infomatika-programa, bi argazki-makina eta kasette-pare bat) hartuta inbertsio minimoa 1.350.000 pta.koa litzateke.

- *Lokala.* Aldizkari bat martxan jartzeko ez da lokal handirik behar. Lan egin behar duen jendearen arabera dago, jakina. Astekariak 40-60 m² inguruko lokalak dituzte. Bakarren bat da lokala berea duena eta bertako argi, ur, mantenimendu, etab.en gastuak ordaintzen dituena. Kasurik gehienetan lokal publikoak erabiltzen dira eta bertan sortzen diren gastuak ere erakunde publikoek ordaintzen dituzte.

- *Altzariak* Mahai, armario, artxibadore, etab.etan 200.000 pta. inguruko balioak daude astekarietan. Kasurik gehienetan hauek ere erakunde publikoren baten gain joaten dira.

KOSTUAK FUNTZIONAMENDUAN

Bi ataletan banatuko ditugu, pertsonalarena eta pertsonalarenaz apartekoa.

- *Pertsonal-kostuak.* Aurrez esan bezala, 20 orrialdeko astekari bat argitaratzeko 2 pertsona behintzat beharko dira egun osoz. Autoedizioz funtzionatu ezik 20 orrialdeko astekari baten erredakzioa ia pertsona batek egin dezake.

Dauden astekarietan fijatuz gero, soldaten aldetik dauden desberdintasunak ikaragarriak direla esan behar da. 3-4 aldizkari baino ez dira erredakzioetako jendea soldata normal samarraz (hilean 150.000 pta. gordinak) dutenak; beste 3-4 kasutan soldata gordina 110-120.000 pta. da eta hainbat kasutan erredakzio-lan dena musutruk egiten da. Erredakziokoek soldata on samarra duten kasuetan ere kolaboratzaileek ez dute normalean kobratzen. Administrazioaz edo publizitateaz arduratzen diren pertsonak, daudenetan, gutxiago kobratzen dute oraindik.

- *Pertsonalaz aparteko kostuak.* Kasu honetan, autoedizioa erabili edo ez erabili, merkatuko prezioen arabera 3.000 pta.ko aldea dago, orrialdeko fotokonposaketa egitera dedikatzen den etxe batek kobratuko lukeena. Gainontzeko gastuak (inprenta, argazkiak, banaketa, telefonoa, etab.) berdin izango liratekeela jotzen dugu. Orrialde-kopurua, tirada, papera, kolorea eta

abar ere faktore erabakiorrak dira pertsonalaz aparteko kostuari dagokionez. Ikus ditzagun zenbait kasu:

Autoedizioz:

- *Arrasate Press*: 36 orrialde zuribeltzean: 100 pta. aleko.
- *Berrigara*: 20 orrialde zuribeltzean: 60 pta. aleko.

Fotokonposizio-etxe bati emanda:

- *La Voz de Ribera*: 40 orrialde zuribeltzean: 100 pta. aleko.
- *Galtzaundi*: 20 orrialde zuribeltzean: 65 pta. aleko.

Garbi dago, beraz, aldizkari bat martxan jarri nahi duenari komeni zaiola hasi aurretik aurrekontu-mordoska bat eskatu eta zenbaki asko egitea.

OHARRA: Lan hau aurrera eramaten lagundu nauen jende guztiari eskerrak eman nahi nizkioke; Arrasateko Prentsa Lokalari Buruzko 1. Ihardunaldietako antolatzaileei, aldizkari guzti-etako kideei eta *Berrigara*-ko lagunei.

